

Med divisjon Wiking på østfronten

Utdrag av en norsk soldats nedtegnelser

Høsten 1944.

I den løse sandjorden ved elvebredden har vi etablert et observasjonspunkt som bemannes med dobbeltpost om natten. Graven er nær 2 meter dyp. Gjennom det flate landskapet, som er bevokst med lav krattskog, har vi gravd en godt skjult løpegrav, så å si fra busk til busk. Den fører fra vår HKL (hovedkamplinje) et par hundre meter lenger bak. Linjen strekker seg langs et lavt høydedrag med furuskog. Stillingene er tynt besatt med divisjon WIKINGs infanteri, stridsvogner og flak-kanoner. I baklandet ligger vårt artilleri, klart til innsats i tilfelle fienden forsøker en overgang over elven. Det må være Bug, eller en bielv til Bug. Så vidt jeg kan bedømme det i mørket, er elven her under hundre meter bred. I skogen på motsatt side ligger russiske tropper, antagelig i overveldende antall. Men også de må være utmattet og desimert etter de fryktelige kampene i sommermånedene. Begge parter har behov for hvile. Kampene har bølget frem og tilbake. Ofte har vi ikke visst hvor vi hadde fienden, i vest eller øst, i sør eller nord. Russerne må ha vært tilsvarende forvirret. De har, likesom vi, stadig forsøkt å få i gang et større eller mindre innringningsslag, en "Kessel", eller som finnene kalte det under vinterkrigen, en "Motti". Disse forholdene i de siste månedene har gitt opphav til den makabre vitethet: "Wer kesselt wen?" (hvem omringer hvem?)

Men det kolossale innringningsslag ved Tsjerkassy i februar innbød ikke nettopp til slike humoristiske ordspill. Dette slaget er gått inn i krigshistorien som "Der Kessel von Tsjerkassy". Ifølge tyske oppgaver

falt her 20.000 mann av egne styrker, etter russiske beregninger 55.000 "fascister". Hvilket tall som er det tilnærmet riktige, har jeg ingen mulighet til å vite. Jeg hadde mer enn nok med å overleve den dramatiske utbrytningen i vinternatten, hvor divisjon WIKING og Sturmbrigade WALLONEN dannet spissen og hadde veldige tap av falne og sårede.

Jeg hadde det nesten utrolige hell å slippe nærmest uskadd igjennom, tross svære fysiske og psykiske påkjenninger. Men jeg hadde en svart lapp for høyre øye, som var forbigående blindt på grunn av en granatsplint i tinningen i januar. Jeg så altså ut som en ekte sjørøver. Og dette avfødte naturligvis den uunngåelige vits: "Wenn die Russen dich sehen, werden sie sofort stiften gehen". (Når russerne får se deg, kommer de til å ta flukten straks.)

Men nå står vi altså her ved bredden av Bug. Elven strekker seg utrolig langt fra sør til nord gjennom det flate østeuropeiske landskapet. Den flyter så stille og langsomt at det er svært vanskelig å se løpsretningen, i hvert fall i mørke. Ikke et klukk er å høre fra stranden. Elvebakken er bare 3-4 meter høy, og vår lyttepost er nedgravd på selve brinken, kamuflert i et buskas. Jeg står nå 2 timers vakt sammen med "folketsykeren" M. fra Ungarn. Det er midnatt. - M. er en kraftig bondeplugg, som snakker et langsomt, gammelmodig tysk- og ungarsk. Under de kampene vi har opplevd sammen, har han vist en forbausende, nesten naiv tapperhet. Engang satt han ganske rolig på en ammunisjonskasse og spiste en brødskeiv med et tykt lag spekk bestrødd med en

rivende sterk paprika som han hadde fått i en pakke fra Ungarn. Plutselig kom et artillerioverfall. Granatene pep tett omkring M. En fulltreffer i ammunisjonskassen ville ha sendt ham til himmels. Vi andre, som hadde årelang fronterfaring, sprang lynraskt i dekning. Men M. fortsatte uforstyrrelig sin fråtsing og sin langsomme beretning fra Ungarn. En annen gang løp han resolutt gjennom nattemørket og reddet en såret kamerat som lå og skrek om hjelp. M. har på få måneder utviklet seg til en WIKING-soldat av første klasse. Han var en av de ferske, uerfarne nykommerne som landet med fly i Korsun i desember 1943, kort før ringen om Tsjerkassy ble lukket.

Selveste julaften fikk jeg ham tildelt til opplæring. Vi stod dobbeltpost ved Irdynsumpene vest for Dnepr, hvor russerne hadde skaffet seg et stort brohode. Foran oss lå det flate, myrlendte terrenget, bevokst med et tett kratt. Natten var så mørk at det knapt var mulig å se sin egen hånd. Jeg visste godt av egen erfaring at her kunne russerne komme krypende og snike seg inn på oss bakfra. M. spurte lavt: "Wo ist denn die Front?" Jeg hysjet og svarte: "Die Front ist hier, Mensch!" Han hadde nok ikke forstått at vi to dannet aller første linje nettopp her. Han trakk seg øyeblikkelig to skritt tilbake og ble stum.

Men nå, etter bare 10 måneders frontinnsats, er han altså en fullbefaren soldat.

Vanligvis står dobbeltposter rygg mot rygg og dreier langsomt rundt, så man hele tiden har 360 graders kontroll, selv i stummende mørke, slik som ved Dnepr/Ross i oktober 1943. Der lyktes det russerne å sluse tropper

igjenom våre altfor tynt besatte linjer i mørket og angripe oss fra vest. Hvis man stod enkeltpost under slike forhold, risikerte man å få halsen skåret over, lydløst. Ved Ross angrep russerne oss bakfra og erobret en liten landsby nord for Tubulzy. Uheldigvis for dem fant de her et lager av marketentervarer, blant annet brennevin. 23 mann fra divisjon Wiking gikk til motangrep og innbrakte etter en times tid rundt 300 fanger, som nesten alle var snytefulle. Så ble hullet i fronten lukket, inntil videre.

M. og jeg har innrettet oss ganske snedig, og kanskje ureglementert. Vi skiftes på å ligge på bunnen av graven og sove, ikke i lune dyner og på fyldige puter, men på bare jorden. Vi har begge i måneder lidd av mangel på søvn. Nå prøver vi å innhente noe av det tapte.

Jeg har selv for lengst oppdaget at stålhjelmen er den mest praktiske og behagelige hodepute. Man legger hodet i hjelmen, og den ruller hit og dit i takt med hodets bevegelser. Søvnennettrer momentant idet man legger seg ned. Strabasene og søvnmangelen har vært overveldende i sommerens løp. Slike påkjenninger kan intet normalt menneske utholde uten å benytte enhver sporadisk mulighet til litt søvn.

Nå ligger M. nede i graven, med maskinpistol og håndgranater ved siden. Han snorker som et orgelverk, og jeg undres på om russerne på sin elvebredd kan høre den mistenkelige duringen. Jeg står oppreist og speider over elven, som ligger blank og stille. Natten er uten måne, mørk og stjerneklar. Vår oppgave er først og fremst å skyte opp røde lyskuler i tilfelle angrep over elven.

Vi soldater har sjelden noe ur. Men jeg har allerede i Kaukasus og i Kalmyksteppens sprengkalde netter lært meg å beregne klokkeslettet ved å følge konstellasjonen "Karlsvognen"s bevegelse rundt Polarstjernen. Jordens omdreining fører jo til en motsvarende, tilsynelatende dreining av stjernehimlen. Med minutters nøyaktighet kan jeg opplyse kamerater om klokkeslettet ved å beregne vinkelen mellom den loddrette linje og linjen mellom to lyssterke stjerner, Merak og Dubhe. Denne linjen peker nesten direkte mot Polarstjernen og kan sees som timeviseren på et ur. Disse mine astronomiske observasjoner ga meg naturligvis oppnavnet "Der Sternengucker" (stjerneklipperen).

Stilthet.

Ja, ikke noe kan være så særpreget lydløst, nesten fredfullt, som stiltheten ved en front under en pause i kampene. Det er ytterst merkelig, men en svak rumling av kanoner i det fjerne forsterker bare følelsen av stilthet. Men soldaten vet at han ikke bør la seg bedra av en slik tilsynelatende fred. Som ganske ung leste jeg Erich Maria Remarques berømte roman "Intet nytt fra Vestfronten". Jeg minnes ordrett disse linjene på siste side:

Han falt i oktober 1918, en dag som var

Så stille og rolig langs hele fronten

At hærens kommuniké innskrenket seg til

Setningen. INTET NYTT FRA VESTFRONTEN.

Vil det noen gang bli skrevet en tilsvarende bok om østfronten? Neppe. Det er aldri helt stille langs denne uhyre langstrakte fronten. Her jeg står, hører jeg i hvert fall en fjern buldring av artilleri. Det er mulig at rus-